

Wprowadzenie

Przedmiotem niniejszego opracowania jest zagadnienie odpowiedzialności wspólników za zobowiązania spółki jawnej w prawie polskim. Analizę tego zagadnienia uznałem za uzasadnioną z kilku powodów. Po pierwsze, kwestia charakteru prawnego odpowiedzialności wspólników spółki osobowej prawa handlowego (w tym spółki jawnej) nie została jeszcze, jak sądzę, w polskim piśmiennictwie oraz polskiej judykaturze w zadowalający sposób wyjaśniona. Należy uznać, że deficyty odnoszą się zarówno do natury prawnej spółki osobowej prawa handlowego na gruncie prawa polskiego, jak i do licznych szczegółowych kwestii dotyczących problematyki odpowiedzialności wspólników osobowych spółek handlowych za zobowiązania tych spółek. Wspomniane braki polskiej nauki o prawie spółek osobowych prawa handlowego są szczególnie dostrzegalne na tle stanu piśmiennictwa dotyczącego analogicznej problematyki w doktrynie zagranicznej, w szczególności zaś w doktrynie niemieckiej czy francuskiej. Teza, że współczesna polska nauka prawa spółek osobowych znajduje się w stadium rozwoju, wydaje się zatem w pełni uzasadniona. Jakkolwiek wejście w życie kodeksu spółek handlowych w 2001 r. oraz inne niedawne zmiany legislacyjne dotyczące prawa cywilnego i handlowego niewątpliwie przyczyniły się do rozwoju badań nad spółkami osobowymi prawa handlowego, wspomniane zmiany stanu prawnego uwiłdoczyły również zakres problematyki, która wymaga opracowania. Po drugie, wskazać należy na fakt, że problematyka prawa spółek osobowych stanowi nieprzerwanie przedmiot zainteresowania judykatury oraz intensywnych badań akademickich w zagranicznych porządkach prawnych. Świadczą o tym cytowane w tej pracy zagraniczna literatura i orzecznictwo z ostatnich dziesięcioleci. W konsekwencji należy stwierdzić, że prawo spółek osobowych prawa handlowego stanowi rozwijającą się dziedzinę prawa prywatnego, która z perspektywy polskiej nauki prawa wymaga głębszych badań.

Niniejsza praca składa się z czterech rozdziałów. Za kwestię wstępną, której wyjaśnienie warunkuje dalsze rozważania dotyczące odpowiedzialności wspólników spółki jawnej za zobowiązania spółki, uznałem zajęcie stanowiska w odniesieniu do problemu natury prawnej spółki jawnej (rozdział I). W tej części pracy dominujące stanowisko w polskim piśmiennictwie w odniesieniu do natury prawnej spółki jawnej poddaję krytycznej analizie, z uwzględnieniem argumentów historycznych i porównawczych. Wyjaśnienie problematyki natury prawnej spółki jawnej umożliwia podjęcie rozważań nad relacją między zobowiązaniem spółki jawnej a zobowiązaniem jej wspólników ponoszących ustawową odpowiedzialność za zobowiązania spółki (rozdział II). Celem badań relacji między zobowiązaniem spółki jawnej a zobowiązaniem wspólników jest odpowiednia kwalifikacja dogmatyczna tego stosunku prawnego w świetle rodzaju i zakresu wzajemnych oddziaływań obu wskazanych wyżej zobowiązań (kwestia zarzutów przysługujących wspólnikom pozwanym z tytułu zobowiązania spółki czy też ukształtowanie roszczeń regresowych między wspólnikami a spółką jawną itd.). Analiza relacji prawnej między wskazanymi zobowiązaniami prowadzona jest poprzez odwołanie się do ogólnych instytucji prawa cywilnego, takich jak solidarność czy akcesoryjność. Przedmiotem rozważań w kolejnym rozdziale są właściwości zobowiązania wspólników spółki jawnej: jego subsydiarność, solidarność w relacji ze zobowiązaniami innych wspólników oraz nieograniczony charakter odpowiedzialności wspólników (rozdział III). Ostatnia część pracy została poświęcona treści zobowiązania wspólników odpowiadających za zobowiązania spółki jawnej, które to zagadnienie tradycyjnie należy do szczególnie kontrowersyjnych problemów w prawie spółek osobowych (rozdział IV). Mimo że zagadnienie to — z systemowego punktu widzenia — należy do problematyki relacji między zobowiązaniem spółki a zobowiązaniem wspólników, zdecydowałem poświęcić jego analizie oddzielny rozdział pracy, ponieważ w licznych opracowaniach z zakresu prawa spółek osobowych traktowane jest ono jako samodzielny przedmiot badawczy. Ostatnią część pracy stanowią wnioski końcowe obejmujące kluczowe tezy pracy.

Z perspektywy metodologicznej niniejsza praca nie ma charakteru ściśle prawnoporównawczego. Zawiera ona jednak liczne, niekiedy obszerne, uwagi o obcych porządkach prawnych, które tradycyjnie wywierały i nadal wywierają znaczący wpływ na polskie prawodawstwo — o prawie niemieckim, francuskim oraz szwajcarskim. Rozważania poświęcone prawu obcemu, a w szczególności stanowisku orzecznictwa i doktryny w za-

granicznych porządkach prawnych, mają charakter ściśle instrumentalny. Służą one jako inspiracja oraz pomoc w analizie prawa polskiego, zwłaszcza w odniesieniu do kwestii, które nie były przedmiotem wypowiedzi polskiej doktryny czy orzecznictwa.

Krótki wywód historyczny zawarty w rozdziale I pracy ma, podobnie jak rozważania prawno-porównawcze, charakter instrumentalny. Zwięzłe przedstawienie ewolucji regulacji spółki jawnej w prawie polskim służy wsparciu pewnych tez pracy, nie powinno być natomiast uważane za wywód historycznoprawny *sensu stricto*. Pozostałe, nieliczne wzmianki historyczne zawarte w pracy pokazują, że dyskusja nad określonymi kwestiami należącymi do problematyki analizowanej w tej pracy ma długą tradycję.

Z uwagi na to, że wyczerpująca analiza zagadnienia odpowiedzialności wspólników za zobowiązania spółki jawnej wymaga rozstrzygnięcia wielu szczegółowych kwestii, określone fragmenty pracy wydadzą się czytelnikowi nieco deskryptywne. Zważywszy jednak na brak opracowania w literaturze polskiej licznych kwestii, które są ściśle związane z problematyką odpowiedzialności wspólników spółki jawnej za zobowiązania spółki, przedstawienie własnego stanowiska również w zakresie zagadnień szczegółowych uznałem za konieczne. Równocześnie odstąpiłem od analizy licznych zagadnień, które są związane z problematyką materialnoprawnej odpowiedzialności wspólników za zobowiązania spółki jawnej. Bliższą analizą nie objąłem dochodzenia odpowiedzialności wspólników w postępowaniu cywilnym oraz upadłościowym. Powyższa uwaga odnosi się również do problematyki odpowiedzialności wspólnika spółki jawnej w charakterze poręczyciela spółki. Ponadto rozważania nad szczególnymi przypadkami odpowiedzialności wspólników spółki jawnej (np. odpowiedzialność wspólnika przystępującego do spółki czy wspólnika występującego ze spółki) zostały istotnie ograniczone. Odstąpiłem również od rozważań dotyczących interesującej kwestii różnic między charakterem odpowiedzialności wspólników w spółce jawnej a odpowiedzialnością wspólników w spółce cywilnej.

W pracy uwzględniono stan prawny na 30 czerwca 2007 r.